

Политики за претприемништвото во Македонија
за надминување на „другоста“ кај Ромите

УСПЕШНИ ПРИКАЗНИ
РОМИ ПРЕТПРИЕМАЧИ

Центарот за економски анализи (ЦЕА) и Иницијатива за развој и инклузија на заедниците (ИРИЗ) во рамките на проектот “Политики за претприемништво во Македонија за надминување на другоста кон Ромите” изработи анализа на политиките за претприемништво во Република Македонија за надминување на “другоста” кај Ромите. Од анализата идентификувани се бариери кои придонесуваат до трансформацијата на неформалната трговија во легална форма на работење, а притоа водат до развивање на концептот на “другост”.

Поимот “другост” претставува негативен став од страна на не-Ромите кој е проследен со општествено етикетирање на Ромскиот идентитет со најразлични девијантни појави кои не се дел од Ромскиот идентитет, при што Ромската заедница несвесно ги присвојува истите како дел од својот идентитет.

Претприемништво претставува процес на барање на иновативни можности во неизвесни и ризични околности, комбинирајќи ги ефикасно и ефективно факторите на производство, со цел да се постигне профитабилност и раст на бизнисот. Со други зборови, Ромите претприемачи трагаат токму по тие иновативни можности, во политичко неизвесни и социо-културно ризични околности.

Целата анализа може да ја прочитате овде:

http://cea.org.mk/wp-content/uploads/2016/12/CEA-Analiza_DRUGOSTA-WEB-1.pdf

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

334.772-051(=214.58:497.7)

УСПЕШНИ приказни : Роми претприемачи. - Скопје : Центар за економски анализи-ЦЕА, 2016. - 9 стр. : илустр. ; 30 см

Публикацијата е во рамки на проектот "Политики за претприемништво во Македонија за надминување на "другоста" кај Ромите"

ISBN 978-608-4731-28-3

а) Претприемачи - Роми
COBISS.MK-ID 102309386

Декември 2016

1. Сали Мемед
новинар, 24 Вакти, Шуто Оризари

2. Зумбул Беќирова
трговец, Аде-Се, Делчево

3. Зера Имбраимова Стојмановска
занаетчија, Зизи Дем, Куманово

Сали Мемед, Шуто Оризари „Од сон – до реалност“

Сали Мемед кој живее во општина Шуто Оризари, по професија новинар, полн со ентузијазам за нови предизвици во својата професија, раскажува за своите почетоци, но и за идните планови како млад и успешен претприемач.

Сали Мемед, воден од мотото „подобро да си сопственик отколку работник“, својата идеја за бизнис ја развивал врз основа на неговата професија. Најпрво, започнал сам да ги истражува можностите за креирање на веб страница, при што објаснува дека „коцките се споиле со објавувањето на конкурсот за поддршка на старт ап бизниси од АВРМ во 2015 година“.

Според Мемед, неговата желба и идеја станале реалност во 2015 година, кога бил пуштен во работа веб порталот „24 Вакти“, кој воедно е и прв ромски онлајн медиум во Македонија. Денес имаат вработено две лица, а неколку се хонорарна ангажирани. За мерките за поддршка дознале преку медиумите за што побарале повеќе информации од здружението ИРИЗ од каде биле упатени до УНДП и нивната програма за ментори и тренери.

„Живеам во општина каде доминантно е ромското население. Добро се чувствувам во Шуто Оризари и затоа го основав бизнисот тука. И покрај сите предрасуди и стереотипи за Шуто Оризари мислам дека тука може добро да се живее и работи“.

ЗПикс Медиа Дооел како дел од потесниот круг од стотина кандидати, после еднонеделната обука за претприемништво, преминале во втората фаза поради специфичната и уникатна идеја за веб страница на Ромски јазик и видео продукција.

„Предизвик е да формираш фирма која нуди видео и филм услуги на ромскиот пазар. Но, ние се справуваме и целиме да изградиме компанија која ќе биде водена од Роми, при што клиенти би биле сите граѓани.“ ЗПикс Медиа Дооел ги проширува своите деловни активности и овозможува Live Stream на настани и конференции, како и изработка на веб страници. Според Сали Мемед, етничката припадност не е важна, бидејќи целта на компанијата е да работи глобално каде конкуренцијата и квалитетот ќе бидат пресудни, но не и етничката припадност“.

Досегашното искуство на Сали Мемед покажува дека дискриминацијата кај Ромите е присутна во секојдневното работење, но постои и во скриена форма. Неколку пати и самиот Сали ја почувствувал дискриминацијата на своја кожа.

Познавањето на своите човекови права му помогнало да се издигне и да покаже дека секој граѓанин има еднакви права во државата.

Во однос на неговите планови за во иднина, Сали зборува за проблемите на македонскиот пазар кој е прилично лимитиран, но кажува дека уште помал е кај Ромите. Тој додава дека амбициите, залагањата, и иновациите треба да бидат мотив за една компанија да може да се развива во посакуваната насока. ЗПикс Медиа Дооел може да се пофали со неколку документарни филмови кои се реализирани преку нивната сопствена продукција, дизајнирано неколку веб страници, и следење на различни настани при што прават Live Stream на истите.

За крај Сали Мемед, истакнува дека Ромите треба да бидат похрабри и да се пријавуваат на повиците за поддршка на бизниси. Стимулот е доволен да се започне, а подоцна умешноста и иновациите се пресудна за одржливоста на самиот бизнис.

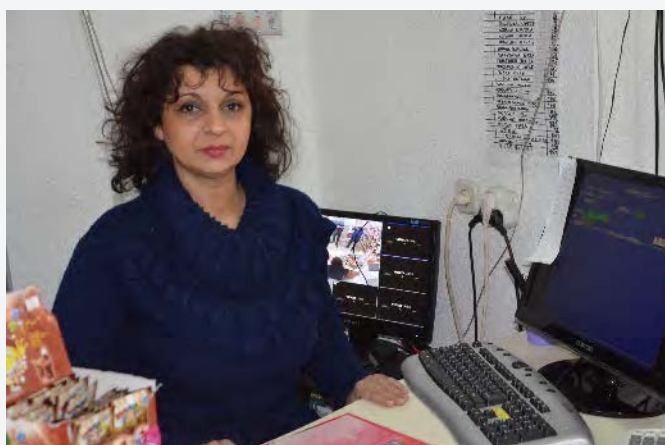

„Во иднина се гледаме како едни од најуспешните компании кај Ромите со мотив и другите претприемачи Роми да го следат нашиот пример. Крајна цел на компанијата ЗПикс Медиа е остварување неколку партнерства со големи компании како Микрософт и Гугл. Исто така нашиот сон е да бидеме првата ромска Онлајн ТВ во Македонија“, вели Сали Мемед

Од “подобро нешто отколку ништо” до успешен бизнис

Зумбул Бекирова, која има 44 години и живее во Делчево, иако само три години води сопствен бизнис сепак при разговор со неа очигледна е нејзината желба за развој и нејзината упорност во постигнување на целите и надминување на предизвиците, што дава впечаток на успешна деловна жена.

Веќе три години раководи со нејзината фирма АДЕ-СЕ ДООЕЛ која во моментот и два маркети и една перална со вкупно 4 вработени и тројца практиканти. Нејзини клиенти се и Роми и Македонци.

Зумбул е една од поуспешните кандидати Роми кои добиле грант од програмата за “Самовработување” во 2013 година за реализирање на својата бизнис идеја.

“За програмата дознав случајно од рекламите на телевизија. Иако средствата не беа доволни за целосна реализација на мојата бизнис идеја сепак беа доволни поттик за мене. Имам заштедено свои средства, а имав и своја локација и простор. Се обратив до здружението КХАМ од Делчево и до менторот Зоран Биковски и започнавме да ја подготвуваме апликацијата за програмата за самовработување. Нивната помош (која ја

добивам и до ден денес) беше клучна во процесот на аплицирање. Успешно ја поминав обуката и мојот сон се оствари, пералната и маркетот започнаа со работа”.

“Иако средствата не беа доволни за целосна реализација на мојата бизнис идеја сепак беа доволни поттик за мене”

“На почетокот не беше лесно, а имав и административни бариери (како процес на добивање на градежна дозвола) кои успешно се надминаа. Почнав со двајца вработени еден во маркетот и еден во пералната, но јас сум упорна жена и знам дека со упорност се постигнува се па така успеав да отворам уште еден маркет по една година, а сега имам четворица вработени и тројца практиканти”.

“Јас сум упорна жена и знам дека со упорност се постигнува се”

“Проблемот со дискриминацијата на Ромите постои и во Делчево, иако сметам дека сме град со прилично добра еманципација на Ромите, сепак и во мојот бизнис знае понекогаш да се почувствува дискриминацијата. Сметам дека треба уште многу да се работи на подигнување на свеста на сите граѓани” вели Зумбул.

Нејзината упорност не застанува тука, таа има уште многу идеи и предизвици кои престојат. Спремна е и сака да продолжи со проширување на бизнисот и со остварување на нејзиниот сон. Зумбул е одличен пример за надминување на “другоста” кај Ромите преку политиките за претприемништво во Република Македонија.

Сопствен бизнис на деветнаест годишна возраст

Зера Ибраимова Стојмановска има 49 години и е од Куманово. Зера е успешна деловна жена сопственик на фризерски салон повеќе од три децении. И покрај обврските успеа да одвои време за интервју и да ни ја раскаже нејзината приказна.

Зера завршува средно техничко училиште во Куманово и паралелно оди на пракса за да го учи фризерскиот занает. По завршувањето на средното училиште се запишува на курс за фризери кој успешно го завршува и на деветнаесет години отвара свој фризерски салон “ЗИЗИ ДЕМ” во Куманово. Веќе триесет години успешно функционира на територијата на Куманово.

“Идејата за сопствен бизнис добив уште на 14 години кога за прв пат почнав да одам на пракса и да го учам занаетот. Останав без еден родител и веднаш почнав да мислам за својата егзистенција и самостојност. Имав силна желба да станам фризер и давам сè од себе да научам”

“Идејата за сопствен бизнис добив уште на 14 години кога за прв пат почнав да одам на пракса и да го учам занаетот. Имав силна желба да станам фризер и давам сè од себе да научам”

“Иако не беше лесно на почетокот, сепак немав позначајни потешкотии во функционирањето на мојот бизнис. Имав свој круг на клиенти благодарение на практичната настава, а и брзо се рашири добриот глас за мене и мојата работа во градот. Јас сум Ромка но досега се немам соочено со никаква дискриминација во работата. Моите кленти се и Албанците и Ромите и Македонците од Куманово, а доаѓаат и од други градови. Куманово е мултиетничка општина и сите заедници досега добро функционираме и во бизнисот и во приватниот живот.”

Нејзината упорност не застанува тука, таа има желба за проширување на својот бизнис, а има и свој помошник – нејзината ќерка која исто така има желба за учење на занаетот. Спремна е и сака да продолжи со проширување на бизнисот.

Во оваа брошура презентирани се поединечни приказни на само неколку успешни Роми претприемачи. Некои од нив успешно учествувале во програмата за самовработување и ги користеле мерките и успеале да создадат успешен бизнис.

Овие успешни приказни претставуваат мотив и инспирација и на останатите невработени лица и потенцијални претприемачи кои имаат идеја, за остварување на своите бизнис идеи и да започнат свој бизнис.

Само-вработувањето е успешно решение за невработеноста за значаен број на луѓе во земјата и нивниот успех, создава дополнителни можности за вработување на други лица кои се невработени, вклучувајќи ги и оние од најранливите групи во општеството.

Сите фотографии во оваа брошура беа дадени на користење со љубезна дозвола на претприемачите.

Посебна благодарност за поддршката во имплементирањето на проектот до организациите Рома СОС – Прилеп, Баирска Светлина – Битола, Дром – Куманово, НВО Кхам – Делчево, Преродба – Кичево, Светла Иднина – Кочани, Кхам – Куманово.

Оваа публикација е овозможена со поддршка на Open Society Foundation – Будимпешта во рамките на проектот Политики за претприемништво во Македонија за надминување на “другоста” кај Ромите, имплементирана од Центарот за економски анализи - ЦЕА и Иницијатива за развој и социјална инклузија - ИРИЗ.

Наведените мислења во оваа публикација се мислења на авторите и не секогаш ги одразува мислењата на Open Society Foundation – Будимпешта

